

وزارت صحت عامه جمهوری اسلامی افغانستان

ریاست عمومی وقایه و کنترل امراض

کمیته وقایه و کنترل انتان برای جلوگیری از شیوع کوید ۱۹

رهنمود وقایه و کنترل انتان در مراکز صحتی

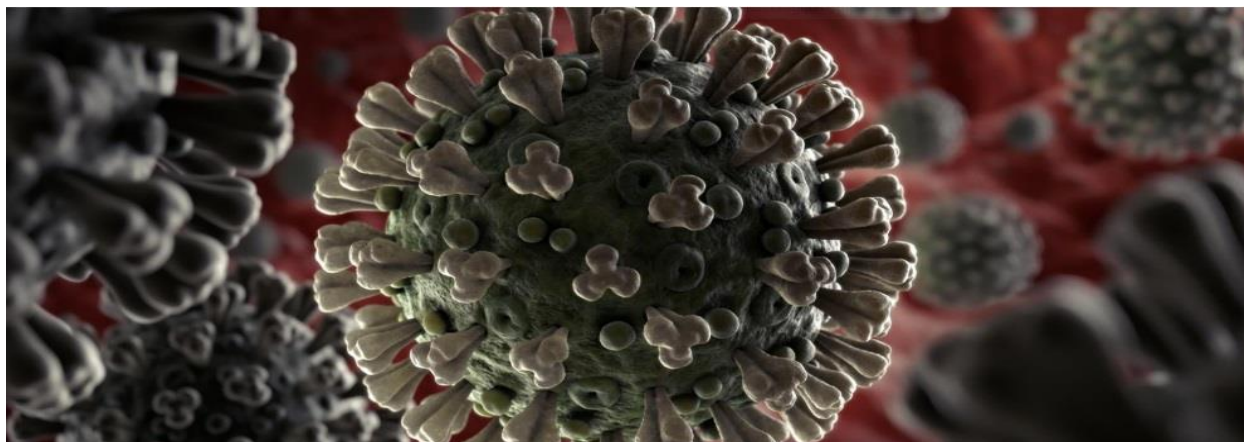
تاریخ ۱۶ حمل ۱۳۹۹

مطابق ۴ اپریل ۲۰۲۰

معرفی:

ویروس های کرونا خانواده بزرگی از ویروس ها هستند که از ویروس سرما خوردگی معمولی تا عامل بیماری سارس را شامل میشود. این ویروس ها در سال ۱۹۶۵ کشف شده و مطالعه بر روی آن ها به طور مداوم تا اواسط دهه ۱۹۸۰ ادامه داشت. اگرچه ویروس های کرونا بیشتر در حیوانات دیده می شوند، اما پنج نوع از آن ها دستگاه تنفسی بدن انسان را تحت تأثیر قرار می دهد. این ویروس در سال ۲۰۰۳ باعث شیوع سیندروم حاد و شدیدی تنفسی (SARS) در کشور های آسیایی گردید که حدود ۸۰۰۰ نفر مصاب و حدود ۸۰۰ وفیات (در هر ۱۰۰ نفر ۱۰ فوت کردند) داشت. در سال ۲۰۱۲ نوع دیگر این ویروس باعث شیوع سیندروم تنفسی خاور میانه (MERS) گردیده که در آن ۲۴۹۴ نفر را مبتلا و از این میان ۷۸۰ نفر تنها در عربستان سعودی جان باختند (در هر ۱۰۰ نفر ۳۷ نفر فوت کردند).

دفتر سازمان صحتی جهان در کشور چین بتاريخ ۱۰ جدی ۱۳۹۸ شیوع واقعات سینه بغل با اسباب نامعلوم را گزارش داد. متعاقباً، کشور چین شیوع نوع جدید ویروس کرونا را تشخیص داد که نخستین واقعه آن بتاريخ ۱۷ جدی ۱۳۹۸ تجرید گردید. محل شیوع ویروس جدید کرونا یا (COVID-19) شهر وهان، ایالت هوئی در کشور چین شیوع پیدا کرده و به یک نگرانی جدی جهانی تبدیل شده است، و در بیشتر از ۸۶ کشور جهان سرایت کرده است. شیوع این ویروس در ایران، نظر به نزدیکی و تماس افغان ها با این کشور و وسعت رفت و آمد، باعث نگرانی جدی در افغانستان شده است. اولین واقعه مثبت کوید ۱۹ در هرات به روز دوشنبه ۲۴ فبروری نزد یک مریضی که به تازگی از شهر قم ایران عودت کرده بود، نگرانی ما را بیشتر ساخته و ایجاب توجه جدی تمام کارمندان صحتی را می نماید. از این که در اکثر کشور ها اولین قربانیان این اپیدیمی از جمله کارمندان صحتی بوده اند، چون این ها کسانی اند که با مریضان در قدم اول در تماس اند، و هم چنان کارمندان صحتی اولین کسانی اند که می توانند از شیوع و گسترش این ویروس جلوگیری کنند، به این جهت تدابیر وقایوی و کنترولی زیر به حیث یک امر حتمی باید توسط تمام کارمندان صحتی در هر سطحی که کار می کنند (مراکز صحتی فرعی، اساسی، جامع، شفاخانه ها، معاینه خانه های شخصی) و به تماس مریضان اند به صورت جدی مراعات گردد.

منبع انتان و طرق سرایت:

منبع انتان در اول حیوانات بوده، ولی اکنون انتان از انسان به انسان سرایت می کند. البته ناقل صحتنم نیز میتواند منبع انتان باشد.

طریق مشخص انتقال ویروس نامعلوم است، اما شواهد موجود بیانگر انتقال ویروس به روشهای ذیل میباشد:

- انتقال در محیط بسته: انتقال ویروس از طریق قطرات کوچک هوا، تماس مستقیم یا غیرمستقیم و احتمالاً از طریق تماس به اشیا و لباس صورت میگردد.
- انتقال در محیط باز: در محیط باز انتقال ویروس از طریق ذرات کوچک آلوده به ویروس و تماس مستقیم صورت میگردد.
- شخص مریض یا ناقل، توسط سرفه، عطسه و یا تماس دست ها با دهان و بینی ویروس را به محیط پخش می کند.

برای محافظت از خود و جلوگیری از انتشار ویروس از یک شخص به شخص دیگر تمام مراکز صحتی باید اطمینان حاصل کرد مد نظر بگیرند.

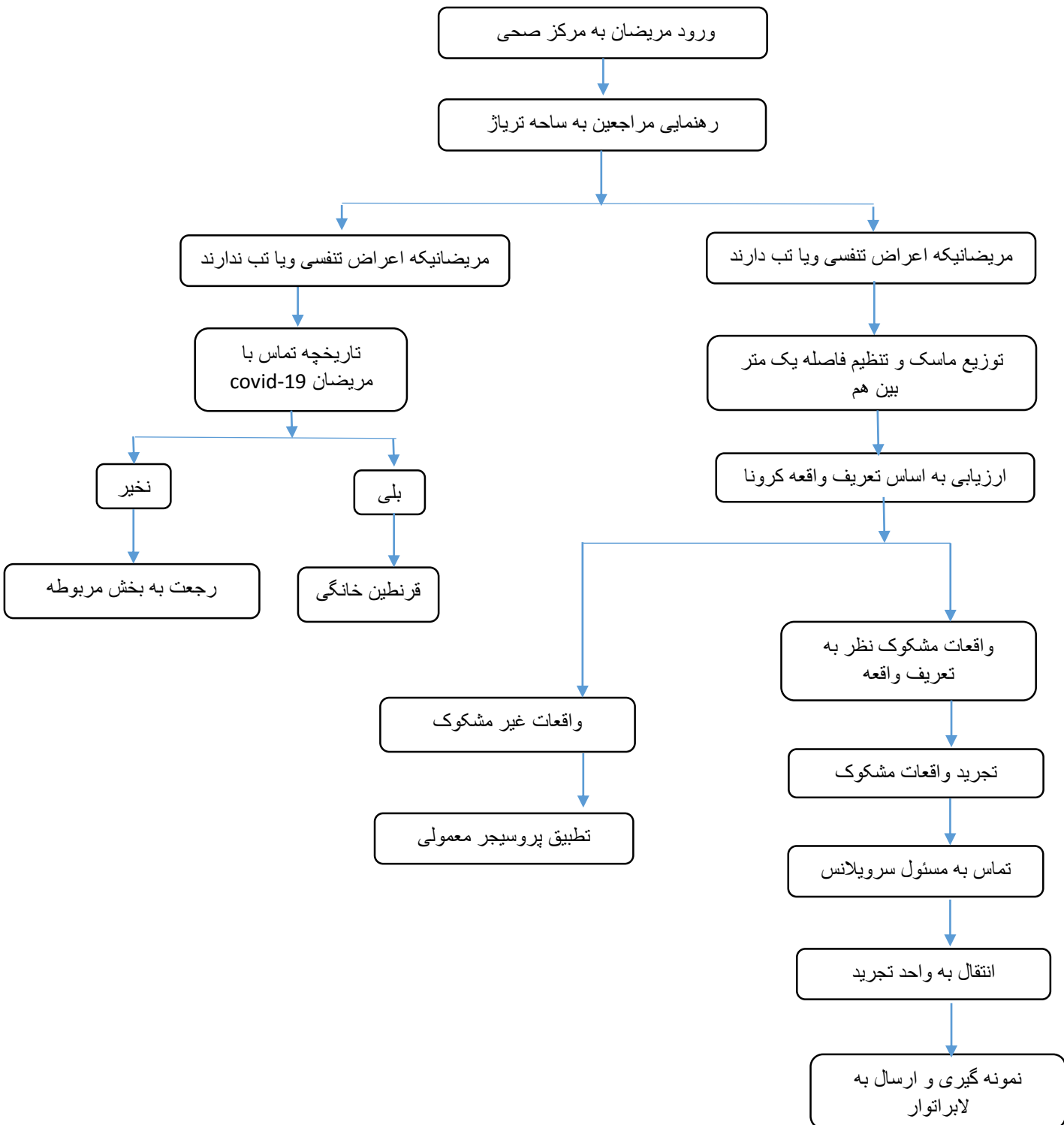
اول: تریاژ، شناخت سریع و کنترل منبع انتان:

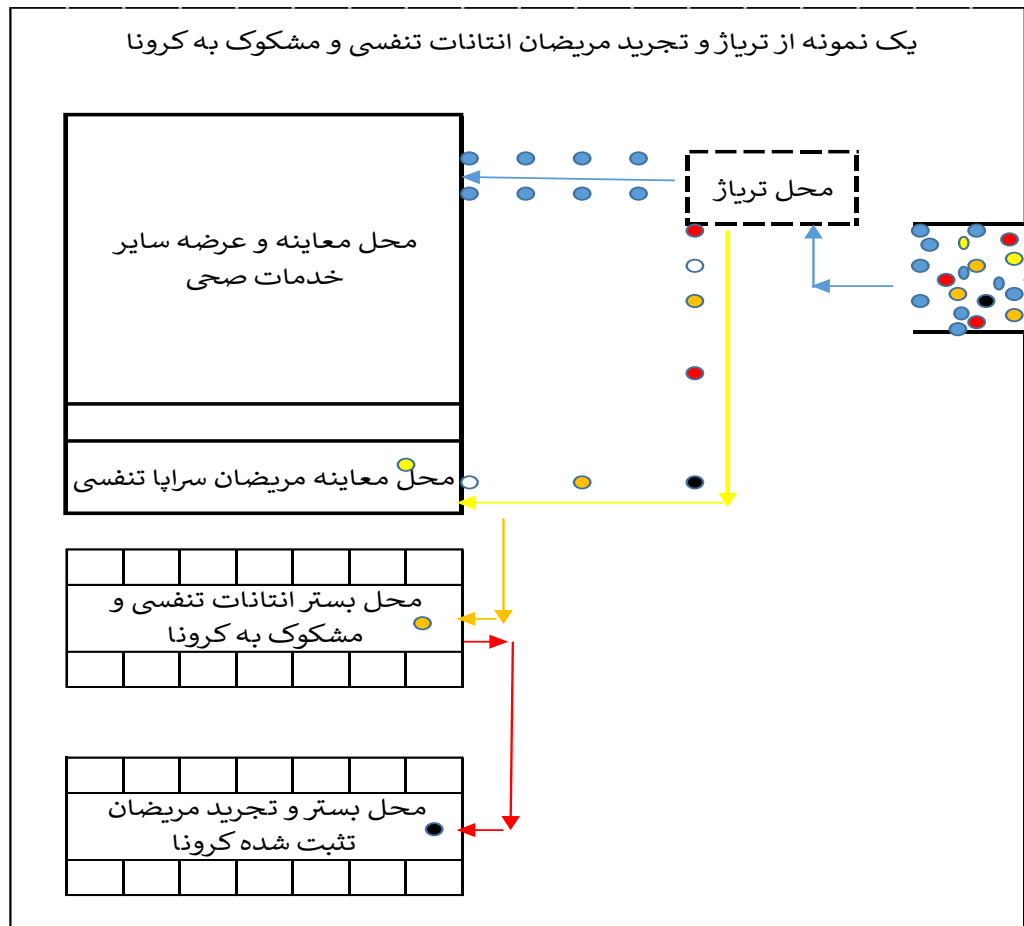
هدف این است در زمانی که مریضان به شفاخانه یا کلینیک مراجعه می نمایند، افراد مشکوک به ویروس جدید کرونا (COVID-19)، به زودی در ساحه معین شناسایی شده، از سایر مریضان تجرید گردیده و اطمینان لازم به کار گرفته شود. این قدم برای تمام مراکز صحتی، شفاخانه ها و معاینه خانه های شخصی قابل تطبیق می باشد. به این منظور باید:

- ✓ کارمندان صحتی باید از نظر کلینیکی متوجه واقعات مشکوک باشند؛
- ✓ یک ساحه تریاژ مریضان در محل ورودی مرکز صحتی را که از تهویه خوب برخوردار بوده و مجهز باشد، با افراد آموزش دیده تهیه نمایند؛
- ✓ اول تر از همه مریضان مصاب به انتانات طرق تنفسی و مریضان تب دار از سایر مریضان جدا ساخته شود؛
- ✓ با در نظر داشت تعریف واقعه، از مریضان پرسیده شود تا واقعات مشکوک شناسایی و تجرید گردد؛

- ✓ در یک لوحه یا پوستر علایم تعریف واقعه از قبل نوشته شده باشد تا مریضانی که خواندن بلد اند، خود به کارمندان صبحی اظهار کنند. یا از طریق بلندگو به مریضان فهمانده شود که مریضان مشکوک خود از دیگران جدا شده و خود را معرفی بدارند.
- ✓ در صورت دریافت و شناسایی واقعات مشکوک به ویروس کرونا، از سایرین تجرید کرده، با سرویلانس آفیسر ولایتی از طریق تیلیفون تماس گرفته و مطابق به هدایات وی عمل نمایید. در صورتی که شماره تماس سرویلانس آفیسر میسر نباشد با شماره ۱۶۶ تماس بگیرید، و یا هم مریض را تحت شرایط قرنطین به مرکزی که به این منظور از قبل تهیه شده است بفرستید. متوجه باشید که مریض در جریان راه الی رسیدن به محل مذکور با کسی تماس نداشته باشد، و در آنجا نیز قبل از تماس با هر کسی موضوع را با مسؤول مرکز برساند تا اهتمامات لازمه گرفته شود.
- ✓ تمام شفاخانه ها و مراکز صبحی باید مریضان انتانات تنفسی و تب دار را در همان مرحله اول باید تریاژ کرده و آن ها را از سایر مریضان مجزا سازند.
- ✓ معاینه سرپا مریضان مصاب به انتانات طرق تنفسی باید در یک محل جدا گانه (بهتر است دور تر از سایر خدمات) صورت گیرد. بهتر است در زمین خط های رهنمایی به رنگ های مختلف کشیده شود تا مریضان با تعقیب آن به محل درست بدون مشکل بروند.
- ✓ حفظ الصحه تنفسی در قسمت این مریضان باید جدی مورد نظر باشد. برای مریضان تنفسی در همان آغاز تریاژ باید یک ماسک داده شود و یا از آن ها خواسته شود که دهن و بینی خود را با یک دستمال بپوشانند.
- ✓ فاصله بین مریضان در جریان معاینات سرپا، انتظار و در همه جا باید حد اقل یک متر باشد، از ازدحام به هر ترتیب ممکنه جلوگیری شود. بهتر است، در صورتی که انتظار خانه جای کافی نداشته باشد، مریضان در هوای آزاد انتظار بکشند.
- ✓ مراکز صبحی که بستر دارند، باید یک محل جدا گانه را برای بستری مریضان انتانات تنفسی در نظر بگیرند، تا از سایر مریضان جدا باشند.
- ✓ مریضانی که به کوید ۱۹ مشکوک هستند باید کوشش شود تا در یک اتاق جدا گانه بستر شوند، و در صورت عدم امکان حد اقل یک متر از سایر مریضان دور تر باشند.
- ✓ مریضانی که نتیجه آزمایش لابراتوری آنان برای کوید ۱۹ مثبت باشد، باید در یک محل جدا گانه تجرید شوند. وقتی از بخش مریضان تنفسی انتقال می یابند، تمام لوازم و سطوحی که امکان دست زدن و ملوث شدن آن بوده، ضد عفونی گردد. تمام زباله هایی که از آن اتاق بدست می آید بدون در نظر داشت کتگوری باید عاجل به صورت مصون جمع آوری شده و سوختانده شود.

الگوریتم تریاژ

دوم: اهمتامات احتیاطی اساسی

احتیاط های اساسی شامل حفظ الصحه دستها، حفظ الصحه طرق تنفسی، استفاده از وسایل محافظتی شخصی (PPE) نظر به معروضیت به خطر، مدیریت مصون زباله های طبی، پاک کاری سطوح، محیط و تعقیم سازی تجهیزات طبی می باشد. این اهمتامات در تمام شفاخانه ها و مراکز صحتی قابل تطبیق است.

۲/۱ حفظ الصحه طرق تنفسی:

- ✓ مطمئن شوید که تمام مریضان هنگام سرفه و عطسه دهان و بینی خود را با یک دستمال می پوشانند؛
- ✓ در صورت امکان، برای مریضان مشکوک به ویروس کرونا یک ماسک طبی بدهید تا زمانیکه در مرکز صحتی است بیوشد؛
- ✓ بعد از سرفه و عطسه دست های خود را باید با مایع ضد عفونی کننده پاک کند یا با صابون بشوید.

۲/۲. برای حفظ الصحه دست ها:

کارمند صبحی بعد از معاینه یا دست زدن به مریض یا اشیایی که مریض با آنها در تماس بوده است، قبل از معاینه یا اجرای کدام پروسیجر طبی، بعد از ملوث شدن با مایعات و یا افرازات مریض حفظ الصحه دست های خود را جدی مراعات نماید:

- ✓ دست ها را با مایع ضد عفونی کننده الکولی پاک کنید یا با صابون بشوید (شستن دست ها با آب و صابون ترجیح داده می شود)؛
- ✓ مایع ضد عفونی کننده الکولی زمانی تجویز می شود که دست ها ظاهراً ملوث نشده اند؛
- ✓ در صورتی که دست ها ملوث شده باشند باید با آب و صابون شسته شوند؛
- ✓ در صورتی که آب و صابون و مایع الکولی موجود نباشد از محلول سودیم هایپوکلوریت ۰/۰۵ درصدی هم برای شستن دست ها و ضد عفونی کردن آن می توان استفاده کرد.

۲/۳. استفاده درست از وسایل محافظتی شخصی (PPE)

استفاده درست، منطقی و مداوم از وسایل محافظتی شخصی می تواند شما را از سرایت انتان محافظت کند. استفاده از انواع وسایل محافظتی شخصی وابسته به خطر معروضیت است. نظر به این که این وسایل قیمتی است و در شرایط یک اپیدمی تهیه و تدارک آن کار دشوار است، در استفاده از آن باید دقت شود. حد اقل استفاده از دستکش، چین با آستین دراز، ماسک طبی و عینک در شرایطی که خطر معروض شدن به انتان متصور است تجویز می شود. در صورتی که کارمند صبحی با مریضان تثبیت شده ویروس کرونا سروکار دارد پوشیدن موزه، پیشبند پلاستیکی و پوشاندن تمام وجود حتمی است.

۲/۴. پاک کاری سطوح، محیط و وسایل

برای سطوح و محیطی که شاید ملوث شده باشد، شستن آن با آب و محلول سودیم هایپوکلوریت، حتمی است. برای تعقیم وسایل و تجهیزات طبی، ظروف و لباس ها هم پروسیجر معیاری باید در نظر گرفته شود. در این جا به دو ماده ضد عفونی کننده که برای وقایه و کنترل ویروس کرونا مفید ثابت شده است می پردازیم که یکی ایتایل الکول (ایتانول) و دوم هم سودیم هایپوکلوریت (بلیچ) است.

۲/۵ مدیریت زباله های طبی

تمام زباله هایی که با تماس مریض مشکوک به ویروس کرونا آمده اند، چه بقایای غذایی اند و چه زباله های طبی مانند سرنج و گاز و غیره، همه باید به حیث زباله های خطرناک تلقی شده و جداگانه تحت شرایط خاص محافظتی جمع شده و در انسراتور سوختانده شوند. برای سایر زباله های طبی طرز العمل معیاری وجود دارد که باید جدی مراعات گردد.

- دست کش ها، انساج، ماسک ها و سایر زباله ها را که در جریان مراقبت مریض تولید میشود در یک باطله دانی استر شده به رنگ سرخ (دارای خریطه پلاستیکی) در اطاق شخص مریض گذاشته شود.
- زباله ها را در محل مخصوص از قبل تعیین شده از بین ببرید نه اینکه در یک محل باز که کثافت معمولاً گذاشته میشود آنها را بدون نظارت بگذارید.

سوم: اهمات احتیاطی اضافی

۳/۱ تدابیر احتیاطی در وقت تماس و قطرات هوایی

این تدابیر در شفاخانه پی که به منظور تجرید و تداوی مریضان مشکوک و تثبیت شده مرض کرونا تعیین شده است قابل تطبیق می باشد.

- ✓ تمام کارمندان صبحی، ملاقات کنندگان و یا اعضای خانواده باید قبل از این که به اتاق مریض مشکوک و یا تثبیت شده ی ویروس کرونا داخل می شوند باید اهمات احتیاطی قطرات هوایی و تماس را مراعات کنند:
- ✓ اتاقی که مریض مشکوک و یا تثبیت شده ی ویروس کرونا در آن بستری است باید دارای تهویه خوب و مجهز باشد.
- ✓ در صورتی که اتاق جداگانه برای هر مریض مقدور نباشد، باید مریضان مشکوک در یک اتاق و مریضان تثبیت شده در اتاق دیگر قرار داده شوند.
- ✓ فاصله بین بستر هر مریض باید حد اقل یک متر باشد.

- ✓ برای هر اتاق باید تیم های مشخص از کارمندان صبحی توزیف گردد، یعنی همان تیم فقط با همان اتاق سروکار داشته باشد و بس.
- ✓ کارمند صبحی باید یونیفورم صبحی، ماسک طبی، عینک ویا محافظه ی روی، چپن آستین دراز و دستکش بپوشد.
- ✓ بعد از مراقبت از مریض تمام این وسایل شخصی به شکل درست آن کشیده شده و به صورت مصون از بین برده شود، و دستها با آب و صابون به دقت شسته شوند.
- ✓ در صورتی که کارمند به مراقبت سایر مریضان می پردازد باید وسایل محافظتی شخصی جدید را بپوشند.
- ✓ تا حد امکان برای مریضان وسایل یک بار مصرف استفاده شده و بعد از مصرف به شکل مصون از بین برده شوند، و یا وسایل طبی مانند ستاتسکوپ، آله فشار و سایر تجهیزات به همان مریض تخصیص داده شده و یا بعد از هر بار استفاده با ایتانول ۷۰ فیصد تعقیم گردد.
- ✓ کارمندان صبحی از دست زدن به دهن، بینی و چشم شان زمانی که دستکش در دست دارند و یا تا زمانی که دست های خود را خوب با آب و صابون نشسته اند اجتناب کنند.
- ✓ تا حد امکان کوشش شود که مریض از اتاق خارج نشود، در صورتی که ایجاب معاینات یا پروسیجر را می کرد، باید به همانجا در بالای بستر مریض آورده شود، مانند اکسری قابل انتقال، و در صورتی که ایجاب می کرد که مریض به جای دیگری غرض اجرای پروسیجر یا معاینات انتقال یابد، از قبل تنظیم گردد تا با سایر کارمندان، مریضان و یا ملاقات کنندگان تماس نکنند، و در تمام این حالات مریض باید ماسک طبی را پوشیده باشد.
- ✓ مطمین باشید که کارمند صبحی که مسولیت انتقال مریض را دارد، وسایل محافظتی شخصی را پوشیده و حفظ الصحه دستهای خود را جدی مراعات می کند.
- ✓ محل که مریض انتقال می یابد باید از قبل اطلاع داده شده باشد، و آماده پذیرش مریض باشد.
- ✓ هر محل و سطحی که به تماس مریض می آید باید با آب شسته و با محلول سودیم هایپوکلوریت تعقیم گردد.
- ✓ تعداد کارمندان صبحی، ملاقات کنندگان و اعضای خانواده مریض را که به دیدن مریض می آیند تا حد امکان کم باید ساخت.
- ✓ نام و وقت دخول هر کسی که به اتاق مریض داخل می شود، در یک کتاب باید ثبت گردد.
- ✓ جمع آوری وانتقال نمونه از مریضان مشکوک جهت تشخیص نهایی به لابراتوار ملی صحت عامه درکابل بادر نظر داشت رهنمود مشخص نمونه گیری صورت گیرد.

۳/۲ تدابیر احتیاطی در مقابل افرازات تنفسی مریض

بعضی از پروسیجرها مانند انتوبیشن شزنی (Tracheal intubation)، باز کردن شزن (Tracheotomy)، احیای مجدد قلبی تنفسی، تنفس مصنوعی دستی قبل از اجرای انتوبیشن، و یا برانکوسکوپ، از جمله پروسیجرهایی است که خطر ملوث شدن با ویروس در آن ها خیلی زیاد است. بدین سبب کارمند صبحی در جریان این پروسیجرها اهمتامات احتیاطی بیشتری را لازم دارد:

- ✓ این پروسیجرها باید در یک اتاقی که فشار منفی هوا دارد و یا از تهویه بسیار خوب برخوردار است باید صورت گیرد.
- ✓ ماسک معیاری طبی باید استفاده گردد، و دقت شود که به صورت درست پوشیده شده، کسانی که ریش دراز دارند شاید در این قسمت مشکل داشته باشند.
- ✓ برای محافظت چشم از عینک ویا پوشش شیشه یی روی استفاده گردد
- ✓ چپن با آستین های دراز و دستکش (مانند لباس عملیاتخانه) پوشیده شود. در صورتی که چپن در مقابل آب مقاوم نباشد، یک پیشبند مقاوم به آب، به ویژه زمانی که خطر خارج شدن و یا پریدن افرازات بدن مریض بالای چپن متصور باشد، باید پوشیده شود.
- ✓ تعداد کسانی که در اتاق حضور دارند تا جایی که امکان دارد به حد اقل رسانیده شود.

چارم: اهمتامات مدیریتی

روسای محتر صحت، آمرین پروژه های صبحی، مسؤلین موسسات تطبیق کننده، مسؤلین شفاخانه ها، مراکز صبحی و معاینه خانه های شخصی مکلف اند تا برای تطبیق این رهنمود موارد ذیل را در نظر گیرند.

- ✓ موجودیت مسول وقایه انتان (فوکل پاینت) در مراکز صبحی جهت اطمینان از تطبیق این رهنمود
- ✓ موجودیت مقدار کافی مواد، تجهیزات و لوازم برای تطبیق این رهنمود در مراکز صبحی

- ✓ اطمینان از آموزش تمام کارمندان صحتی و خدماتی مرکز صحتی در قسمت این رهنمود
- ✓ موجودیت کاپی رهنمود به زبانهای ملی به شکل خوانا، قابل دید و قابل دسترسی به تمام کارمندان در مراکز صحتی
- ✓ اطمینان از کارآبودن سیستم گزارش دهی در مراکز صحتی
- ✓ تنظیم جریان پذیرش مریضان (patient flow) و ازدحام مراجعین در مراکز صحتی
- ✓ نظارت از موجودیت و تطبیق مواد این رهنمود در مراکز صحتی توسط آمرین زیربط، با استفاده از [چک لیست نظارتی](#)

ریاست نظارت در شهر کابل، و مسؤولین کنترل امراض ساری در ولایات مکلف اند تا از تطبیق این رهنمود در تمام مراکز صحتی، شفاخانه ها و مسؤولین تطبیق قوانین صحتی در مرکز و ولایات و معاینه خانه های خصوصی نظارت به عمل آورده، و در قسمت بهبود تطبیق آن پیشنهاد ات لازم را رایبه نمایند. تخلف از تطبیق این رهنمود قابل مجازات است.

این رهنمود به هدایت جناب وزیر صحت عامه توسط کمیته وقایه و کنترل انتان در جریان شیوع ویروس کرونا به رهبری داکتر بشیر احمد حمید ریس عمومی وقایه و کنترل امراض تهیه شده است، اعضای کمیته شامل افراد ذیل اند:

- داکتر شاه ولی معروفی ریس کنترل امراض ساری
- داکتر سید قمرالدین حافظ مشاور ریاست عمومی وقایه و کنترل امراض
- داکتر محمد امید رسولی آمر پروژه مدیریت زباله های
- داکتر محب الله حلیمی مشاور ریاست کنترل امراض ساری
- داکتر ندیب از سازمان صحتی جهان (WHO)
- داکتر زاهد الله رسولی از ریاست طب معالجی
- داکتر هاشم خان امیرزاده از پروگرام ملی کنترل توبرکلوز
- داکتر محمد یوسف عمران از ریاست عمومی وقایه و کنترل امراض
- داکتر محمد نعیم از پروگرام کنترل لشماتیا و ملاریا
- داکتر محمد رفیق قاضیزاده متخصص کاهش اضرار و (ANPASH) OST

از تیم که در انکشاف این رهنمود نموده اند ابراز سپاس و قدردانی نموده توقع داریم با تطبیق این رهنمود بتوانیم خطرات ناشی از شیوع Covid-19 را در مراکز صحتی نزد کارمندان صحتی و هم چنان در بین مردم به حد اقل آن برسانیم.

در صورتی که در مورد این رهنمود هر ملاحظه، پرسش و یا نظری داشته باشید از طریق وایبر یا واتس آپ به شماره ۰۷۴۴۶۶۹۹۹۹ با کمیته وقایه و کنترل انتان در وزارت صحت عامه تماس بگیرید، چون همه ی ما و شما در مورد این ویروس جدید هر روز می آموزیم، این رهنمود با هر دانش و تجربه جدید به روز ساخته شده و خدمت شما تقدیم خواهد شد.